

Illyés Gyula

1957 NYARÁN

Gyümölcs-zsufoltan járnak-
hadonásznak a szélben
a kajszibarackfa-ágak.

És néha odavágnak
mint bombát, oly keményen,
egy-egy gyümölcsöt.

Szállnak
ezek a baljós légben
s majd éretlen romolnak,
akár a kárhozottak.

...A többi annál jobban
húzódik meg a zordan
zúgó-sziszegő lombban
és annál konokabban
forr az eszelős ághoz –

mint a kisdéd, az éhes,
a bár örült anyához:

mint férfi dult honához,
viharvert nemzetéhez.

GYÁSZINDULÓ

Üdvözet néktek, kik harcoltatok,
harcoltatok és halni tudtatok.
Dicsőség nektek, kik meghaltatok,
halálotokkal példát adtatok.

Ti felkelők, ti bátran elesők,
ti bírak előtt büszkén meredők,
ti lábon álló, élő temetők,
menekülők, titkon elvérezők,

oh mily magasra léptetek sötét
korunk fölé, mely élni-halni félt!
Mily tiszta csúcsról néztek már felénk.
Takarjátok ki kebletek sebét.

Özvegyek, árvák, úgy könnyeztetek:
századok sírnak majd helyettetek.
Apák, anyák, ránk úgy tekintetek:
hogyan a jövődő lett gyermeketek.

S mi gyászolók, mi lépünk mind elő,
a gyász minékünk zord keresztelő,
emelődjék arcunk, a könnyező.
A fájdalom a legnagyobb erő.

Mondjuk példának a kicsiny magot,
ki hivatást a föld alá kapott,
mi élni akkor kezd, midőn halott –
Ki népért halt, már fel is támadott.

*Mert nem múltik e földön semmi sem,
se hő, se fény, sem erő semmilyen –*

Üdv s tisztelet a zászlónak, amely
a földre úgy hull, már ha hullni kell,
hogyan félországot fed színével el,
a vér, a nap, a lomb színeivel...

(Mindkét vers a költő hagyatékában maradt fenn. – Az elsőnek a közlésére a vers címében is jelzett keletkezése idején természetesen nem gondolható, az 1956-os forradalom leverésére s annak következményeire vonatkozó, félreérthetetlen költői utalások miatt. – A GYÁSZINDULÓ-t viszont eredetileg a harmincas évek második felében írta, a spanyol polgárháborúban a Közlársaság oldalán elesettek emlékére. A vers akkor befejezetlen maradt, s így jelent meg a Válasz 1949. március–április, 3–4. számában a 78 töredéket összefoglaló ABBAHAGYOTT VERSEK ciklusának egyik darabjaként. A hagyatékban talált szövegváltozat, melyből Illyés Gyula törölte az eredeti közlésnek a spanyol eseményekre vonatkozó négy sorát – „alakot cserél csak rejtelmesen – / Esméért halni ne félj hát te sem. // A Guadalquivir vize nem elég / kimosni bár a szenvedők sebét” – közlésünkben a szaggatott vonal helyén következett ez a négy sor –, befejező sorát pedig felcserélte a magyar nemzeti színek allegorikus megnevezésével, minden bizonnyal arról a költői szándékról tanúskodik, hogy a spanyol polgárháború elesettjeinek GYÁSZINDULÓ-ját végső formájában Illyés Gyula 1956 elesett szabadságharcosai emlékének kívánta szentelni. – D. M.)